

Amb el mateix valor que en cat., s'usa *ca* en certs parlars castellans, on ja la registrem en un entremès de Quiñones de Benavente († 1651): «JARR.: --- no es bien que --- mejor es que nos pongamos --- y pasen sin dalles nota. VARR.: ¿No es mejor matallos? JARR.: 5 *Ca, ca!* Déjese regir por mí.» (ed. Cotarelo, 817a); i allà també la trobem combinada amb un verb com *haver*, p. ex. en aquesta frase en parlar dialectal de la Montaña castellana: «pos tendrá poca herba este veranu, comparáu con otros años, pa tumbá-lu en un día 10 dos hombres na más. — *Ca tener home, ni pa los viernes ---*» (F. Gonzales, *Cabuérniga*, 143). Confirma aquesta explicació etimològica l'existència en castellà de les variants *quiá* (< *qué ha de ---*) i *qué val*, usual i familiar no sols a Castella sinó també a Costa Rica i 15 a Cuba (Dihigo, *El Habla Pop.*, 59).

Ignorem com nasqué la dita popular *ca barret!* que s'usa en estil familiar i trivial en el nostre llenguatge afectiu, de la qual ja he donat un ex. de 1897 s. v. *barret*, junt amb un intent d'explicació un poc massa rebuscat i enginyós perquè ens deixi convençuts: potser 20 més aviat conté un *què va re(s)* --- tal com en aquesta locució castellana, o bé conté el *barret d'Un Barret de Rialles*. Cf. encara a CABAS (nota 1).

En parlars d'Oïl, de l'Oest de França, s'usa un 25 *quien!* semblant al *quiá* castellà, també incrèdul i desaprovatiu (si bé no sembla ser de sentit tan directament denegador): «tu nous cuiras au four tout le dîner; par ainsi tu n'allumeras pas deux feux. *Quien!* s'écria Nanon, vous n'avez pas besoin de me le dire», «Charles se mit à lire les litanies de la Vierge dans le paroissien de Mme. Grandet. — *Quien!* dit Nanon, nous faisons tous nos prières», Balzac (*Eug. Grandet*, pp. 398, 472).

Cf. l'article *CA!* en el DCEC. Evidentment im- 35 possible, per no dir absurd, fóra partir del ll. *QUIA*, com diu (amb caràcter alternatiu) *AlcM*.

Ça, V. ençà (EST) Cabal, V. cap

CABALA, pres de l'hebreu *qabbalah* 'tradicció', aplicat a la tradició mística de l'Antic Testament, que pretenia ser tradicional; posteriorment es va aplicar a d'altres doctrines esotèriques. □ 1.ª doc.: doc. de 1488.

Hi ha una variant popular *càbula*, usada en català a Mallorca, i en castellà en diversos països d'Amèrica, p. ex. *cábulas* 'tretes, maquinacions' a Cuba (*Catauro*, 40 «*qué cábulas son ésas?*»), també en diverses condrades del Nord d'Itàlia i de Portugal, veg. DCEC I, 554; d'altra banda it. *gàbula* a Piacenza 'intriga' (*AGI* XVI, 145) i val. *gàbula*: «els partits polítics són / una embrolla y una *gàbula* / pera enganyar-se uns als altres, / com en los jocs de baralla», MGadea, *T. del Xè* III, 100; una *gàbula* «enredo, embrollo», Monòver 55 (*Canyissaes*, p. 131); on se li dona encara un altre valor, com és 'rifa': dret simbolitzat per una mena de cartó, que un paga per tenir dret a participar en certs jocs, com mostra un passatge referent a la baralla de galls: «el Café estava atacat de juaós --- vaig pendre 60

dos cartons de *gàbula*, un grapat de garrofins --- Miguel --- menava la garibola des boles y cantava es números», id., p. 48.

DERIV.: *Cabalista*. *Cabalistic*. Per a *cabòria*, sense relació amb això, veg. en els cpts. de *CAP* (amb *boira*).

Cabalat, *cabalçar*, *cabalejar*, *cabalenc*, *cabaler*, *-era*, *cabaleratge*, V. *cap* *Cabalista*, *cabalistic*, V. *càbala* *Cabalment*, *cabalós*, V. *cap*

CABANYA o CABANA, del ll. *CAPANNA* id., mot tardà en llatí, de procedència forastera i d'origen incert, probablement indoeuropeu, però potser no cèltic. □ 1.ª doc.: *cabana*, fi S. XIII, Llull; id. i *cabanya* en Desclot.

Els cristians desembarcats a Mallorca «anaren-se'n ves la ciutat --- e aquí atendaren-se e feeren *cabanyes* e ramades --- agren cascuns feytes *cabanes* e ramades en què albergassen», Desclot, § 37, *NCl*. II, 108.11, 20. «Diu St. Gregori que los preycadós són cans e mostins de la *cabanya* de aquell senyor Jhesu Xrist: be sabets que lo senyor que tramet ovelles a la muntanya no les tramet sens cans», St. Vicent F. (*Quaresma*, 111. 11), on, doncs, potser el mot té ja el sentit de 'ramat comunal', però en tot cas l'acc. primitiva la tenim en Llull: «estava un pastor, qui jasia en son lit dintre la *cabana*» (*Merav*. VIII, § 64), veg.-ne més exs. medievals d'una i altra acc. en *AlcM*, i «pot valer l'erbatge de les *cabanes* de bestiar ---» en el *Libre de les Rendes de Cat. e Val.* de 1315 (*CoDoACA* XXXIX, 112).

En llatí el mot és molt tardà, només des de les *Etym.* de St. Isidor,¹ i com a mot rústic: «tugurium casula est quam faciunt sibi custodes vinearum ad tegimen sui --- hunc rustici *capannam* vocant» (amb la rebuscada explicació «quod unum tantum capiat» que hom no pren seriosament, xv, xii, 2). Mot que avui es conserva en les llengües romàniques de les dues Península i en ll. d'oc (it. *capanna*, oc. *cabana*,² cast. *cabaña*), no en francès (cf. però fr. *cabine*, angl. *cabin*, 40 DCEC, s. v. *GABINETE*, d'etim. molt més incerta).

Avui les dues variants *cabana* i *cabanya* tenen una difusió considerable totes dues, si bé en l'ús del català central predomina *cabana*, almenys en el sentit primitiu de petit edifici muntanyenc per al pastor, o petita 45 construcció per als conreadors en paratges rústics: així és, en efecte, com se sent a les valls pirinenques de Pallars-Ribag. i fins als Pirineus ripollesos (Cardós i V. Ferrera, Andorra, i en part fins a la Vall de Ribes). El sentit del nostre mot varia regionalment. Car no és pas pertot l'humil edicle baix de sostre i capaç només de servir de cobricel transitori a una o molt poques persones. Particularment en una ampla zona de l'Interior Nord-est, entorn del Gironès i Nord de la Selva, i estenent-se des d'allí fins als Pirineus berguedans, la *cabanya* (amb *-ny-* sempre en aquesta acc.) és un edifici amb figura de masia, encara que petita, ane- 50 x a la major part dels masos d'aquells rodals: així, p. ex., a la vall de Finestres (1968), a les serres de La Nou, etc.; no tan usat per dormir-hi o fer-hi la vida, com per guardar-hi arades, grossa ferramenta, trans-